

ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยใน
สัญญาประกันชีวิต

The Exception of Non-Payment of
Compensation under Life-Insurance

ธีรยุทธ ปักษา^{1*}
Teerayut Paksa^{1*}

¹ อ., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Lecturer, Department of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000

* Corresponding author: Tel.: 0858948405. E-mail address: teerayutpaksa@hotmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบัน ธุรกิจการประกันชีวิตถือเป็นธุรกิจที่ขยายตัวค่อนข้างเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปลายปี 2557 มีจำนวนกรมธรรม์ประกันชีวิตราว ๆ 19 ล้านกรมธรรม์ เนื่องจากมีช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย สามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่าย เช่น ผ่านตัวแทน-นายหน้าผ่านธนาคาร ผ่านไปรษณีย์ ผ่านโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดข้อดีในการสร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ควบคุมธุรกิจการประกันชีวิตในประเทศไทยได้รับการร้องเรียนเป็นจำนวนมากเกี่ยวกับการไม่จ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตของผู้รับประกันชีวิตอันส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ได้รับผลกระทบเป็นอันมาก บทความนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาเกี่ยวกับข้อยกเว้นการไม่จ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตของผู้รับประกันชีวิตว่าสามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีใดบ้าง โดยมุ่งให้ประชาชนทั่วไปได้ทำการศึกษาเพื่อประโยชน์ในการเข้าทำสัญญาประกันชีวิต

คำสำคัญ: ประกันชีวิต หลักสุจริตอย่างยิ่ง การใช้จำนวนเงินประกันชีวิต

Abstract

At the present time, life- insurance business increases dramatically. There were roughly 19 millions of life insurance policies in 2014 since there were varieties of channels to communicate with a broker, a banker and people in general. An example of accessible venues includes doing transaction via post or TV. This leads to several advantages namely the enhancement of stability of life. However, an office of Insurance Commission which is the organization to control the business of life insurance in Thailand receives many complaints regarding a non-payment of compensation under the insurance policies' terms to the insured or the beneficiary. The affected parties mention that the insurers always take advantage of the gap of laws or favorable facts to abuse the terms of insurance policies. This causes a tremendous negative impact on a life-insurance business as a whole. This article aims at analyzing the law exceptions for non-payment of compensation under life insurance policy. I hope that this paper will be useful for a reader as it provides some background knowledge before making a decision to sign a life-insurance contract.

Keywords: Life Insurance, Utmost Good Faith, Payment of Compensation under Life Insurance Policy

บทนำ

ปัจจุบัน สถิติของการประกันชีวิตในปี 2557 โดยพิจารณาจากจำนวนกรมธรรม์ และจำนวนเงินเอาประกันชีวิตของบริษัทผู้รับประกันชีวิตมีทั้งหมด 19,467,440 กรมธรรม์ เป็นจำนวนเงินรวม 4,781,736,313 บาท [1] ซึ่งถือว่าธุรกิจการประกันชีวิต (Business Life-Insurance) เป็นธุรกิจที่มีขนาดมูลค่าทางการตลาดค่อนข้างสูง มีการเสนอขายการประกันภัยไม่ว่าทางตรง ทางอ้อม การเสนอขายโดยไม่จำเป็นต้องผ่านตัวแทน (Direct Market) การเสนอขายผ่านช่องทางการโฆษณาโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ทางโทรทัศน์ วิทยุ สื่อพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น โดยเน้นการปลูกกระแสหรือชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของการทำประกันชีวิตผ่านการจ่ายเบี้ยประกันที่ไม่สูง ตอบโจทย์รูปแบบการบริการที่รวดเร็ว ทันใจเป็นอันมาก ประชาชนโดยทั่วไปจึงให้ความสนใจในการเข้าทำสัญญาประกันภัยหรือประกันชีวิตเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะ การดึงดูดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้อาวุโสหรือผู้สูงอายุมาทำสัญญาประกันชีวิตอันเป็นกรมธรรม์ประกันชีวิตแบบผู้สูงอายุซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มุ่งเน้นเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ผู้สูงอายุและครอบครัว ซึ่งที่พบเจอในตลาดประกันชีวิตขณะนี้ เช่น ประกันชีวิตอาวุโสโอเค เมืองไทยวัยเก๋่า สูงวัยใช่เลย เอ ไอ เอ 50 อัพ เป็นต้น

โดยการสำรวจในปี 2557 [2] พบว่า ผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป) มีจำนวนร้อยละ 14.9 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศไทย และสถิติผู้สูงอายุ ย่อมต้องมีโรคประจำตัวหรือโรคเรื้อรัง² ซึ่งได้เกิดเป็นประเด็นปัญหาขึ้นมา เมื่อมี พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ออนไลน์ [3] ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการไม่จ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตของบริษัทผู้รับประกันภัยแห่งหนึ่ง โดยบริษัทผู้รับประกันชีวิตอ้างเหตุว่า ผู้เอาประกันชีวิตปกปิด ไม่เปิดเผยข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญในการพิจารณาเพื่อเข้าทำสัญญาประกันชีวิต ซึ่งในทางกฎหมายเรียกกรณีนี้ว่า การเข้าทำสัญญาด้วยความสุจริตอย่างยิ่ง (Contract of Utmost Good Faith) อันส่งผลให้สัญญาที่ได้ตกลงทำ กันไปนั้นมิได้ตกเป็นโมฆียะ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยกเอาเหตุตามกฎหมายมากล่าวอ้าง เช่น แสดงเจตนาบอกล้างสัญญาโมฆียะ ดังนี้ สัญญาที่เคยทำกันมาก่อนหน้านี้ก็จะตกเป็นโมฆะมาตั้งแต่ต้น คู่สัญญาต้องกลับคืนสู่สถานะเดิมเสมือนว่าไม่เคยทำสัญญากันมาก่อน

บทความนี้จึงมุ่งประสงค์ที่จะอธิบายถึงสัญญาประกันชีวิต (Life-Insurance) ว่า คือ อะไร คู่สัญญาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมีใครบ้าง หลักส่วนได้เสีย หลักสุจริตอย่างยิ่ง เหตุแห่งการจ่ายและยกเว้นการจ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตมีอะไรบ้าง เพื่อให้เกิด

² โรคเรื้อรัง หมายถึง โรคที่รักษาไม่หาย การรักษาทางการแพทย์เป็นเพียงการพยายไม่ให้มีการสูญเสีย การทำงานของร่างกายมากยิ่งขึ้น เช่น โรคเบาหวาน โรคอ้วน โรคความดันโลหิตสูง โรคไตวาย เป็นต้น

ความเข้าใจถึงสิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาประกันชีวิต โดยเฉพาะผู้เอาประกันชีวิต มันใจว่าจะได้รับความคุ้มครองและผลประโยชน์สูงสุดให้สมดังสโลแกนที่ว่า “ทำเถอะครับ จะได้ไม่ตกเป็นภาระของลูกหลานในอนาคต”

ที่มาของการประกันชีวิต³

ประเทศไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้มีความสัมพันธ์กับต่างประเทศค่อนข้างมาก ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักมีการค้าขายติดต่อกันทางเรือหรือทางทะเล จึงมีการประกันภัยในสินค้าต่าง ๆ ที่นำเข้ามาค้าขายในประเทศ แต่อย่างไรก็ดี การประกอบธุรกิจการประกันภัยยังคงมิได้เข้ามามีบทบาทภายในประเทศไทยนัก

ต่อมา ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 (ราว พ.ศ.2368) เจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งต่อมา คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ท่านทรงสั่งซื้อเครื่องพิมพ์จากประเทศอังกฤษและได้ทรงทำสัญญาประกันภัยการขนส่งสินค้ามาด้วยในนามของพระองค์⁴ ทั้งนี้ เนื่องจากการคมนาคมทางทะเลยังไม่มีความสะดวกและปลอดภัยอย่างในปัจจุบัน พระองค์ทรงเกรงว่าจะเกิดความเสียหายขึ้นในระหว่างการขนส่ง

หลังจากนั้น ก็เริ่มมีชาวต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการค้าขายและจัดตั้งบริษัทหรือห้างร้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งมีการรับประกันภัยเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อาทิ ห้างเบอร์เนียว ห้างสก๊อต ห้างบีกเกน แบ็ก บริษัท อีสเอเชียติก จำกัดบริษัทเอควิตาเบลประกันภัยแห่งกรุงลอนดอนจำกัด เป็นต้น โดยส่วนมากจะเป็นการประกันภัยทางทะเลและการประกันวินาศภัย ต่อมา เริ่มมีการนำเอาการประกันชีวิตเข้ามาเป็นที่รู้จักแพร่หลายโดยบริษัทต่างชาติของชาวอังกฤษ โดยมีการเอาประกันชีวิตในรูปแบบมาตรฐานของ เจมส์ ดอดสัน (James Dodson) ซึ่งเป็นบริษัทผู้รับประกันชีวิตรายแรกของโลก

สำหรับการประกันชีวิตนั้น สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาสุริยวงศ์ เอกอัครมหาเสนาบดี (ช่วง บุนนาค) ผู้รับราชการเป็นมหาเถรเจ้ามาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจนได้รับการสถาปนาแต่งตั้งเป็นสมเด็จพระยา ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถือเป็นผู้เอาประกันชีวิตรายแรกของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ดี การประกันชีวิตในเวลานั้น ไม่ได้ได้รับความนิยมหรือแพร่หลายเท่าที่ควรในประเทศไทย

³ การประกันภัย หมายความว่ารวมถึงการประกันวินาศภัยและการประกันชีวิต

⁴ นอกจากนั้น พระองค์ยังทรงทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (Bowring Treaty) โดยมีใจความสำคัญเกี่ยวกับการให้คนในบังคับของอังกฤษจะอยู่ภายใต้อำนาจควบคุมของอังกฤษ คนในบังคับอังกฤษได้รับสิทธิในการค้าขายอย่างเสรีในเมืองท่าทุกแห่งของสยาม และสามารถพำนักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็นการถาวรได้ เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นครั้งแรกที่สยาม (ประเทศไทย) มอบสิทธิสภาพนอกอาณาเขตแก่ประชากรต่างชาติ

ปัจจุบัน การประกันชีวิตถือเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง [4] ที่จะใช้เป็นตัวช่วยหนึ่งในการบรรเทาเยียวยาความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งจากการเสียชีวิตของบุคคลที่เป็นตัวหลักในการสร้างครอบครัว หรือ ชดใช้ความเสียหายจากการสูญเสียทรัพย์สินจากสภาวะภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตตามที่ตกลงกันได้ การประกันชีวิตจึงเป็นการที่บุคคลจำนวนมากมาร่วมกันแบ่งเบาภาระความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในลักษณะของการร่วมกันเฉลี่ยความเสี่ยงภัยคนละเล็กน้อยโดยมีวัตถุประสงค์ว่าหากเกิดภัยหรือเหตุการณ์นั้น ๆ ขึ้นมา บุคคลเหล่านี้ก็จะได้รับประโยชน์จากการประกันชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่า การประกันชีวิตนั้นสร้างความมั่นคงทั้งชีวิตและทรัพย์สินแก่ผู้เอาประกัน

ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวันนั้น ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้นบ้าง อาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่มนุษย์ตื่นนอนและเข้านอนในแต่ละวันนั้นย่อมมีความเสี่ยงภัย (Risk) เกิดขึ้นตลอดเวลา มนุษย์แต่ละคนจึงต้องจัดการกับความเสี่ยงภัยเหล่านั้น บางคนอาจใช้วิธีควบคุมความเสี่ยงภัย (Risk Control) บางคนใช้วิธีกระจายความเสี่ยงภัย (Risk Distribution) บางคนอาจใช้วิธีการโอนความเสี่ยงภัย (Risk Transference) ซึ่งวิธีการโอนความเสี่ยงภัยนี้เองเป็นวิธีการอย่างหนึ่งของการประกันภัย ซึ่งปัจจุบันการประกันภัยถือว่ามีความก้าวหน้าและเติบโตเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการเอาประกันชีวิตตนเอง การเอาประกันชีวิตผู้อื่น การประกันทรัพย์สินต่าง ๆ ตามที่ต้องการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับการเยียวยาหรือได้รับค่าสินไหมทดแทนหากเกิดความเสียหายหรือเหตุใด ๆ เกิดขึ้นตามที่ระบุเอาไว้ในสัญญา

อย่างไรก็ดี การประกันชีวิตถือเป็นสัญญาที่จัดอยู่ในประเภทของกฎหมายพาณิชย์ (Commercial Law) ซึ่งประเทศไทยได้นำมารวมกันกับกฎหมายแพ่ง (Civil Code) เพื่อความง่ายในการใช้และจัดวางกฎหมาย มิได้แยกกันเหมือนอย่างประเทศอื่น เช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส เป็นต้น โดยกฎหมายพาณิชย์ให้ความสำคัญอยู่ที่ สิทธิ หน้าที่ การเข้าทำสัญญา โดยมีความเกี่ยวพันทางการค้าหรือธุรกิจระหว่างคู่สัญญา อาจส่งผลกระทบต่อคู่สัญญามากกว่ากฎหมายแพ่งทั่วไป อย่างไรก็ดี หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนาหรือเข้าทำสัญญาก็ยังคงมีความสำคัญ เช่น ในสัญญาประกันชีวิต ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยอาจตกลงกันเป็นอย่างอื่นก็ได้โดยมีข้อแม้ว่าจะต้องไม่เป็นสัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

สัญญาประกันชีวิต

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁵ มาตรา 861 ให้คำนิยามของการประกันภัยว่า “สัญญาประกันภัย คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น สัญญาประกันภัยจึงเป็นสัญญาซึ่งฝ่ายหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่ง โดยเป็นสัญญาโดยมีเงื่อนไขว่า ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคตซึ่งอาจเป็นวินาศภัยหรือเหตุอย่างอื่นที่ระบุในสัญญาประกันภัย ทั้งนี้ คู่สัญญาอีกฝ่ายตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เป็นสัญญาซึ่งฝ่ายหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่ง กล่าวคือ สัญญาประกันภัยเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่ง เกิดจากการตกลงร่วมกันของสองฝ่าย (ผู้เอาประกันภัยฝ่ายหนึ่ง ผู้รับประกันภัยฝ่ายหนึ่ง) โดยมีวัตถุประสงค์ให้ฝ่ายหนึ่งใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้

2. เป็นสัญญาโดยมีเงื่อนไขว่าขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคต ซึ่งอาจเป็นวินาศภัยหรือเหตุอย่างอื่นที่ระบุในสัญญาประกันภัย กล่าวคือ สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่มีเงื่อนไขเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งต้องเป็นเหตุการณ์ในอนาคตที่ยังไม่เกิดขึ้น โดยการประกันภัยนั้นมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือ บรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เอาประกันภัยเมื่อได้เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นและต้องเป็นวินาศภัยหรือเหตุอย่างอื่นที่ระบุไว้ในสัญญาเท่านั้น ทั้งยังต้องเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากภัยตาม que ผู้รับประกันภัยได้รับเสี่ยงภัย

3. คู่สัญญาอีกฝ่ายตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย

ผู้เอาประกันเป็นฝ่ายที่ต้องส่งเบี้ยประกันภัย (Premium) ให้แก่ผู้รับประกันภัย ตามที่ได้ตกลงกันเอาไว้ อันเป็นลักษณะของสัญญาต่างตอบแทน ทั้งนี้ การชำระเบี้ยประกันภัย จะต้องชำระเป็น “เงินตรา” เท่านั้น จะชำระด้วยสิ่งอื่นไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การตกลงส่งเบี้ยประกันภัยจะตกลงส่งใช้กันเป็นงวด ๆ หรือส่งเป็นครั้งเดียวก็ได้

ทั้งนี้ เมื่อสัญญาประกันชีวิตเกิดขึ้นแล้ว ในทางปฏิบัติก็จะมี การส่งมอบกรมธรรม์ประกันชีวิต (Policy Life-Insurance) โดยผู้รับประกันชีวิตจะส่งมอบกรมธรรม์ให้แก่

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยเอาไว้ตั้งแต่ มาตรา 861 – มาตรา 897

ผู้เอาประกันชีวิต โดยรายละเอียดในกรมธรรม์⁶นั้นจะต้องมีเนื้อความที่ถูกต้องตรงตามในสัญญา

บุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัย

ในสัญญาประกันภัยนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 ได้อธิบายถึงบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัยไว้ ได้แก่ ผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัย และผู้รับประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผู้รับประกันภัย (Insurer)

ผู้รับประกันภัย หมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจาก พ.ร.บ.ประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และ พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 แล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องเป็น บริษัท มหาชน จำกัด ที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยหรือได้รับใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตเท่านั้น บุคคลธรรมดาจะรับประกันภัยบุคคลหรือเหตุการณ์ใด ๆ ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในสัญญาประกันชีวิตที่ทำกันอยู่โดยทั่วไปนั้นมักจะมีตัวแทน (Agent) หรือนายหน้า (Broker) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ทั้งนี้ คปภ. เปิดเผยว่าในปัจจุบันมีผู้รับประกันชีวิตที่จดทะเบียนประกอบธุรกิจในประเทศไทยรวม 24 บริษัท

ตัวแทน (Agent) หมายถึง ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบริษัท ฯ ให้ชักชวนบุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท โดยบุคคลใดมีความประสงค์จะเป็นตัวแทนประกันชีวิต บุคคลนั้นจะต้องกระทำการดังต่อไปนี้

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสาม บัญญัติว่า “กรมธรรม์ประกันภัยต้องลงลายมือชื่อของผู้รับประกันภัยและมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย
- (2) ภัยใดซึ่งผู้รับประกันภัยรับเสี่ยง
- (3) ราคาแห่งมูลประกันภัย ถ้าหากได้กำหนดกันไว้
- (4) จำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัย
- (5) จำนวนเบี้ยประกันภัย และวิธีส่งเบี้ยประกันภัย
- (6) ถ้าหากสัญญาประกันภัยมีกำหนดเวลา ต้องลงเวลาเริ่มต้นและเวลาสิ้นสุดไว้ด้วย
- (7) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้รับประกันภัย
- (8) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้เอาประกันภัย
- (9) ชื่อของผู้รับประโยชน์ ถ้าจะมี
- (10) วันทำสัญญาประกันภัย
- (11) สถานที่และวันที่ได้ทำกรมธรรม์ประกันภัย”

1. ต้องได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนประกันชีวิต⁷ และใบอนุญาตเป็นตัวแทนฯ จะต้องระบุด้วยว่าเป็นของบริษัทฯ ใด

2. จะต้องมีความสัมพันธ์เบื้องต้นตาม พ.ร.บ. ประกันชีวิต พ.ศ.2535⁸

3. ต้องมีหนังสือรับรองว่าผ่านการอบรมจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

ทั้งนี้ ตัวแทนประกันชีวิตจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อผู้เอาประกันภัย ให้บริการที่ดีอย่างสม่ำเสมอ ไม่ลดหรือเสนอที่จะลดค่าบำเหน็จอันถือเป็นภาพรวมของจรรยาบรรณตัวแทนประกันชีวิต เป็นต้น

นายหน้า (Broker) หมายถึง ผู้ที่ซื้อหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัทโดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น

ทั้งนี้ ผู้รับประกันภัยพยายามพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ (กรมธรรม์ประกันภัย) ที่ครอบคลุม เหมาะสมทุกความเสี่ยงภัยเพื่อให้เป็นที่ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้รับประกันภัยมีการพัฒนาช่องทางทาง “ขาย” ประกันภัยไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัยช่องทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในปัจจุบันผ่านสื่อโทรทัศน์ วิทยุ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่ผู้เอาประกันภัยนั้นมักจะไม่มีโอกาสติดต่อเข้าทำสัญญาโดยตรงกับผู้รับประกันภัย แต่จะติดต่อกันผ่านคนกลาง ประกันภัยโดยผ่านช่องทางการขายประกันภัย

⁷ พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 68

⁸ พ.ร.บ.ประกันชีวิต พ.ศ.2535 มาตรา 69 บัญญัติว่า “ผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิต ต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (1) บรรลุนิติภาวะ
- (2) มีภูมิลำเนาในประเทศไทย
- (3) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (4) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต เว้นแต่ได้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต
- (5) ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (6) ไม่เป็นนายหน้าประกันชีวิต
- (7) ไม่เคยถูกเพิกถอนใบอนุญาตเป็นตัวแทนประกันชีวิตหรือใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันชีวิต ในระยะเวลาสามปีก่อนวันขอรับใบอนุญาต
- (8) ได้รับการศึกษาวิชาประกันชีวิตจากสถาบันการศึกษาที่นายทะเบียนประกาศกำหนดหรือ สอบความรู้เกี่ยวกับการประกันชีวิตได้ตามหลักสูตรและวิธีการที่นายทะเบียนประกาศกำหนด”

2. ผู้เอาประกันภัย (Insured)

“ผู้เอาประกันภัย” หมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายที่ตกลงจะส่งเบี้ยประกัน (Premium) เป็นการตอบแทนการที่ผู้รับประกันภัยตกลงเข้ารับเสี่ยงภัยให้ ผู้เอาประกันภัยจะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถทำนิติกรรมได้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคล แต่ข้อสำคัญ ผู้เอาประกันภัยต้องมี “ส่วนได้เสีย” ในเหตุหรือวัตถุซึ่งเอาประกันภัยด้วย ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3. ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary)

คำว่า ผู้รับประโยชน์ หมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทนหรือรับจำนวนเงินใช้ให้ ทั้งนี้ ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้

อย่างไรก็ตาม ในสัญญาประกันชีวิตมีความน่าสนใจเพิ่มเติมที่เป็นส่วนสาระสำคัญ คือ หลักส่วนได้เสียตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863 โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในวัตถุหรือเหตุที่เอาประกันภัย

หลักส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิต

ส่วนได้เสีย (Insurable Interest) หมายความว่า เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้น ผู้ใดมีส่วนที่จะได้รับประโยชน์หรือมีส่วนที่จะต้องเสียหายในเหตุการณ์นั้น ผู้นั้นย่อมมีส่วนได้เสียสามารถเอาประกันภัยในเหตุการณ์นั้นได้

โดยกฎหมายได้กำหนดหลักส่วนได้เสียเอาไว้ เนื่องจากเพื่อป้องกันมิให้มีการเล่นพนันบนชีวิตของผู้อื่นและเพื่อป้องกันมิให้มีการฆาตกรรม (Homicide) โดยมุ่งหวังเงินประกันชีวิตเพื่อผลประโยชน์ ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลในด้านศีลธรรม ทั้งนี้ สืบเนื่องจากสมัยศตวรรษที่ 14 ในประเทศอิตาลี มีการกำหนดเอาความตายมาเป็นตัวกำหนดในการจ่ายเงิน แต่มิได้มีการวางหลักเกณฑ์ในเรื่องของส่วนได้เสีย ส่งผลให้ใคร ๆ ก็สามารถที่จะเอาชีวิตผู้อื่นมาทำสัญญาประกันชีวิตได้ ส่งผลให้ผู้รับประโยชน์ฆ่าผู้เอาประกันชีวิตก็ได้รับใช้เงินจำนวนหนึ่ง รัฐบาลของอิตาลีจึงได้ตรากฎหมายห้ามทำสัญญาประกันชีวิตโดยมิได้มีส่วนได้เสียกันเอาไว้ เพราะถือเป็นต้นเหตุของการทำให้เกิดคดีฆาตกรรมเป็นจำนวนมาก

ส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันชีวิตได้

สำหรับประเทศไทย การเอาประกันชีวิตตนเองนั้นสามารถทำได้เนื่องจากบุคคลทุกคนย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนเอง โดยผู้รับประกันภัยจะพิจารณาถึงปัจจัยเสี่ยง (Risk Factor) ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เช่น อายุ ประวัติ สุขภาพ อาชีพ ที่อยู่อาศัย ฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ส่วนการเอาชีวิตผู้อื่นมาทำประกันหรือการเอาประกันชีวิตของบุคคลอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ตนเองนั้นสามารถทำได้หรือไม่ ในประเด็นนี้น่าสนใจเป็นอย่างมาก กฎหมายไม่ได้บัญญัติเอาไว้จึงอาจต้องดูแนวทางคำพิพากษา (Final Judgment) เป็นเรื่อง ๆ ไป โดยอาจพิจารณาถึงลักษณะความสัมพันธ์ ความใกล้ชิดของบุคคลที่เอาประกันและถูกเอาประกัน เช่น เป็นสามี-ภริยาหรือไม่ เป็นบิดามารดา-บุตรหรือไม่ เป็นนายจ้าง-ลูกจ้างหรือไม่ เป็นต้น

หลักสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันชีวิต

โดยปกติแล้ว การใช้สิทธิใด ๆ การชำระหนี้ใด ๆ กฎหมายกำหนดให้บุคคลทุกคนจะต้องกระทำด้วยความสุจริต⁹ แต่สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความสุจริตหรือความไว้วางใจต่อกันเป็นอย่างยิ่ง (Contracts of the Utmost Good Faith) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 ซึ่งถือเป็นบทบัญญัติเฉพาะเป็นข้อยกเว้นหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 บัญญัติว่า “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดีหรือในกรณีประกันชีวิตบุคคลอื่นการใช้เงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้ใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซ้รว่าสัญญาเป็นโมฆะ

ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกกล่าวภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ได้รับประกันภัยทราบ มูลอันจะบอกกล่าวได้ก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันทำสัญญาที่ดีว่าสิทธิเป็นอันระงับสิ้นไป”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น การเปิดเผยข้อความจริงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 สามารถแบ่งประเภทของการเปิดเผยข้อความจริงได้ดังนี้ [5]

⁹ หลักสุจริต (Good Faith) บัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 5 และ มาตรา 6 ซึ่งถือเป็นการใช้หลักสุจริตทั่ว ๆ ไปในการใช้สิทธิและหน้าที่ในการเข้าทำสัญญาทางแพ่งและพาณิชย์ทั่วไป เช่น การใช้สิทธิแห่งตนก็ดี การใช้สิทธิในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนจะต้องกระทำโดยสุจริต

1. การเปิดเผยข้อความจริง (Disclosure) หมายถึง การเปิดเผยข้อความจริงที่อยู่ในความรับรู้ของผู้เอาประกันภัยที่จะต้องเปิดเผยออกมา แม้โดยผู้รับประกันภัยไม่สอบถาม โดยจะต้องเอาความคิดเห็นของผู้เอาประกันภัยทั่ว ๆ ไปมาเป็นข้อวินิจฉัยว่าข้อความจริงนั้นเป็นข้อสาระสำคัญที่จะต้องเปิดเผยออกมาหรือไม่

2. การแถลงข้อความเท็จ (Misrepresentation) หมายถึง การกล่าวหรือแถลงข้อความใด ๆ ของผู้เอาประกันภัยออกมาในลักษณะที่เป็นข้อความเท็จ ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวขึ้นเองหรือกล่าวเนื่องจากการตอบคำถามในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย

3. คำรับรอง (Warranties) มีลักษณะเป็นเหมือนคำมั่น (A Promissory) ที่คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติตามสัญญาที่สร้างขึ้น โดยรับรองว่าจะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดหรือไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือปฏิบัติตามเงื่อนไขใด ๆ อย่างครบถ้วน ทั้งก่อนและระหว่างสัญญาประกันภัยมีผลใช้บังคับ ทั้งนี้ คำรับรองนั้นมีทั้งการรับรองโดยชัดแจ้งและการรับรองโดยปริยาย

หลักสุจริตอย่างหนึ่งนั้นได้วางหลักให้ผู้เอาประกันชีวิตมีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 สามารถแยกพิจารณาเกี่ยวกับผู้ที่มีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงได้เป็น 2 กรณี คือ หากเป็นกรณีประกันวินาศภัย คือ ผู้มีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง คือ ผู้เอาประกันภัย และหากเป็นกรณีประกันชีวิต ผู้มีหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริง คือ ผู้เอาประกันชีวิต รวมถึงผู้ถูกเอาประกันชีวิตในกรณีเอาประกันชีวิตผู้อื่นด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงตามที่ผู้รับประกันภัยต้องการทราบ การให้แพทย์ตรวจผู้เอาประกันภัยหรือไม่นั้นถือเป็นดุลยพินิจของผู้รับประกันภัย เมื่อผู้เอาประกันภัยปกปิดความจริง แถลงข้อความเป็นเท็จ สัญญาประกันจึงชีวิตตกเป็นโมฆียะ โดยข้อความจริงที่ต้องเปิดเผยนั้นสำคัญจนถึงขนาดที่ว่าเป็นเหตุจูงใจให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรือ หากผู้รับประกันภัยทราบจะเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยบอกปิดไม่ยอมรับทำสัญญาประกันภัยด้วย

ทั้งนี้ มีคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องควรทำความเข้าใจ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 49/2501 ผู้เอาประกันชีวิตรู้อยู่แล้วว่าตนป่วยเป็นโรคไตอักเสบเรื้อรังอยู่ และสุขภาพก็ไม่ดี แต่กลับแถลงว่าตนไม่มีโรคประจำตัวใด ๆ สัญญาประกันชีวิตเป็นโมฆียะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1218/2519 ผู้เอาประกันชีวิตปกปิดไม่ให้ผู้รับประกันภัยทราบว่าตนเป็นเบาหวานหรือโรคความดันสูง อันเป็นโรคที่ผู้รับประกันภัยต้องการทราบ สัญญาย่อมตกเป็นโมฆียะ แม้ต่อมาจะปรากฏว่าผู้นั้นจะถึงแก่ความตายด้วยโรคอื่นก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 5793/2531 ผู้เอาประกันชีวิตทราบก่อนทำสัญญาประกันชีวิตว่า ตนเองเป็นโรคพิษสุราเรื้อรังจนดับอักเสบ แต่ไม่ได้แจ้งให้จ่ายเลยทราบ ซึ่งหากจ่ายเลยทราบก็อาจเรียกเก็บเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นหรือไม่รับประกันชีวิต สัญญาประกันชีวิตจึงตกเป็นโมฆียะ

ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ได้กำหนดกรอบแนวทางของการกำหนดค่านิยามโรคร้ายแรง [6] เอาไว้โดยพิจารณาจากการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การจัดระดับความผิดปกติของหัวใจ เป็นต้น

การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติภารกิจหลักประจำวันของมนุษย์โดยปกติเป็นเกณฑ์ทางการแพทย์ในการประเมินผู้ป่วย เช่น ความสามารถในการเคลื่อนย้ายสิ่งของ ความสามารถในการเดินหรือเคลื่อนที่ ความสามารถในการแต่งกาย การอาบน้ำชำระร่างกาย ความสามารถในการขับถ่าย เป็นต้น

ส่วนการจัดระดับความผิดปกติของหัวใจ หมายถึง เกณฑ์การจัดระดับความผิดปกติของหัวใจเป็นมาตรฐานในการประเมินความผิดปกติในการทำกิจกรรมประจำวันต่าง ๆ เช่น ระดับที่ 1 สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้โดยไม่จำกัด ไม่ส่งผลให้เกิดอาการผิดปกติ ไปจนถึงระดับที่ 4 คือ ไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันใด ๆ ได้เลย

โรคที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นโรคสำคัญตามมาตรา 865 อาทิเช่น โรคมะเร็ง โรคความดันโลหิตสูง โรคกระเพาะอาหารอักเสบ โรคตับอักเสบ โรคตับแข็ง โรคในลำคอ โรคพิษสุราเรื้อรัง โรคลมชัก โรคต่อมไทรอยด์เป็นพิษ โรคถุงลมพองเรื้อรัง โรคเบาหวาน โรคไตขาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนของโรคที่มีอันตรายร้ายแรงนั้น อาจต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป

ข้อเท็จจริงที่อาจถือว่าไม่ได้เป็นสาระสำคัญ

ข้อเท็จจริงบางอย่างนั้น แม้ผู้เอาประกันชีวิตจะได้ปกปิดหรือไม่แถลงข้อความจริงออกมา ก็ไม่ได้ถึงขนาดทำให้สัญญาประกันชีวิตตกเป็นโมฆียะแต่อย่างใด เช่น ผู้เอาประกันชีวิตปิดบังว่าเป็นโรคกระเพาะ โรคไส้เลื่อน โรคหอบหืดแพ้อากาศ โรคหวัด หรือแถลงคลาดเคลื่อนเพียงเล็กน้อยเกี่ยวกับอายุ อาชีพ หรือแถลงหรือปกปิดเกี่ยวกับการถูกปฏิเสธไม่ให้ทำสัญญาประกันภัยมาก่อน หากผู้รับประกันภัยไม่ได้ถือเอาเป็นสาระสำคัญสัญญาประกันชีวิตดังกล่าวก็มีผลสมบูรณ์ มีคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ไม่ถือว่าเป็นสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 715/2513 โรคไส้เลื่อนมิใช่โรคที่มีอันตรายร้ายแรง ผู้เอาประกันไม่ได้แจ้งให้แพทย์ของผู้รับประกันชีวิตทราบในขณะที่เอาประกันชีวิตนั้นยังไม่ถึงขนาด

อนุমানเอาได้ว่าถ้าได้แจ้งเช่นนั้นผู้รับประกันจะบอกปิดหรือเรียกเบี้ยประกันสูงขึ้น สัญญาประกันชีวิตไม่เป็นโมฆียะ

คำพิพากษาฎีกาที่ 1977/2526 ผู้ตายมีอาการหืดหอบ แต่ไม่ใช่โรคหืดตามที่ระบุในแบบสอบถาม ทั้งอาการหืดหอบยังได้หายไปก่อนหน้าทำสัญญาแล้วด้วย การที่ผู้ตายแจ้งในแบบสอบถามว่าไม่เคยเข้ารักษาพยาบาลหรือรักษาโรคใด ๆ ที่ได้รับระบุไว้ในแบบสอบถาม ไม่ทำให้สัญญาประกันชีวิตเป็นโมฆียะ

เวลาที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริง

แม้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 ไม่ได้บัญญัติเอาไว้โดยตรงเกี่ยวกับระยะเวลาที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริง แต่เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมาย ผู้เอาประกันภัยจะต้องเปิดเผยข้อความจริงในเวลาทำสัญญาประกันภัย กล่าวคือ ตั้งแต่ทำสัญญาประกันภัยผ่านคำขอเอาประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย และหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงสิ้นสุดลงเมื่อสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้นแล้ว

ผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริง

หากผู้เอาประกันชีวิตไม่เปิดเผยข้อความจริง ปกปิดข้อความจริงที่ควรแจ้งหรือแสดงออกมา สัญญาประกันภัยดังกล่าวก็ตกเป็นโมฆียะตามมาตรา 865 วรรคหนึ่ง โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้มีสิทธิบอกล้าง คือ ผู้รับประกันภัย ทั้งนี้ กำหนดระยะเวลาบอกล้างคือ มาตรา 865 วรรคสอง หากบอกล้างความเป็นโมฆียะดังกล่าวเกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด¹⁰ สัญญาประกันภัยมีผลผูกพันคู่สัญญา

แต่หากผู้รับประกันภัยบอกล้างความเป็นโมฆียะภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด สัญญาประกันภัยก็ตกเป็นโมฆะทันที ถือเสมือนไม่เคยมีนิติสัมพันธ์ใด ๆ ผูกพันกันมาก่อน ผู้รับประกันภัยจะต้องคืนค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ตามมาตรา 892 อย่างไรก็ดี หากมีการละเลยหรือบกพร่องต่อหน้าที่ของฝ่ายผู้รับประกันภัยไม่ตรวจสอบข้อเท็จจริงตามความเข้าใจอย่างวิญญูชนเกี่ยวกับข้อความจริงที่ผู้เอาประกันภัยแถลงมาและเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยเข้าใจข้อความคลาดเคลื่อนไป ผู้รับประกันภัยจะยกเอาเหตุดังกล่าวนี้มากล่าวอ้างความเป็นโมฆียะของสัญญาในภายหลังไม่ได้

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคสอง บัญญัติว่า “...ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกล้างภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ได้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกล้างได้ก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันทำสัญญาก็ดี ท่านว่าสิทธินั้นเป็นอันระงับสิ้นไป”

ผู้มีหน้าที่บอกกล่าวสัญญาประกันภัยที่เป็นโมฆียะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 กำหนดให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่บอกกล่าวต่อผู้เอาประกันภัยโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นการบอกกล่าวด้วยวาจาหรือหนังสือ (ลายลักษณ์อักษร) ทั้งนี้ รวมถึงผู้รับประโยชน์ในกรณีสัญญาประกันชีวิตหากผู้เอาประกันภัยถึงแก่ความตาย

การบอกกล่าวสัญญาประกันภัยที่เป็นโมฆียะ

สัญญาประกันภัยที่เป็นโมฆียะนั้นยังคงมีความสมบูรณ์หรือสามารถใช้บังคับได้อยู่ตลอดระยะเวลาตามสัญญา เว้นแต่จะมีการให้สัตยาบันหรือบอกกล่าวภายในกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย โดยประเด็นของการบอกกล่าวสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะนั้นกฎหมายได้กำหนดให้เริ่มนับระยะเวลาตั้งแต่วันที่ทราบมูลอันจะบอกกล่าวได้ มิใช่ นับแต่วันทราบความจริง ซึ่งคำว่า “ทราบมูลอันจะบอกกล่าวได้” หมายความว่า แค่มิใช่ข้อสันนิษฐานว่าได้มีการปกปิดข้อความจริงหรือแถลงข้อความเท็จ ผู้รับประกันภัยก็ชอบที่จะใช้สิทธิบอกกล่าวภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับตั้งแต่วันที่ได้รับทราบข้อมูลนั้น มิฉะนั้นอาจตกเป็นประโยชน์แก่ผู้รับประกันภัย¹¹ ทั้งนี้ มีแนวคำพิพากษาฎีกาที่ควรทำความเข้าใจดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1247/2514 อายุความบอกกล่าวสัญญาประกันภัยตอนแรกของ มาตรา 865 วรรคสองนั้นหมายถึงว่า ผู้รับประกันภัยต้องใช้สิทธิบอกกล่าวภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกกล่าวได้ โจทก์ยื่นคำขอรับประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งผู้ตายทำไว้กับบริษัทจำเลยเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2509 พร้อมด้วยรายงานของนายแพทย์โรงพยาบาลผู้รักษาผู้ตายครั้งสุดท้ายว่า ผู้ตายป่วยเป็นมะเร็งที่ลำไส้ใหญ่และตายด้วยโรคดังกล่าว และได้ระบุไว้ในรายงานนั้นอีกว่า ผู้ตายเคยรับการผ่าตัดด้วยโรคมะเร็งลำไส้ใหญ่ที่โรงพยาบาลศิริราช เมื่อ 2 ปีก่อน ซึ่งเป็นเวลาก่อนผู้ตายเอาประกันชีวิตไว้กับบริษัทจำเลย เช่นนี้ถือว่าบริษัทจำเลยย่อมมีเหตุควรทราบได้แล้วว่าผู้ตายได้ปกปิดข้อความจริงดังกล่าวตั้งแต่วันที่ 29 สิงหาคม 2509 บริษัทจำเลยจะอ้างว่ารายงานแพทย์ดังกล่าวนั้นยังไม่แน่นอน บริษัทจำเลยยังต้องสืบสวนต่อไปจนได้ความจริงแน่นอนเมื่อวันที่ 22 กันยายน 2509 ว่าผู้ตายได้ป่วยและรับการผ่าตัดด้วยโรคดังกล่าวมิได้ เพราะอายุความกฎหมายกำหนดให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ทราบมูลอันจะบอกกล่าวได้เท่านั้นมิใช่เริ่มนับตั้งแต่วันที่ทราบความจริง ฉะนั้น เมื่อบริษัท

¹¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1785/2538

จำเลยบอกอ้างโมฆียกรรม เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2509 ซึ่งเป็นเวลาเกินหนึ่งเดือนแล้ว กรรมธรรม์ประกันชีวิตจึงมีผลบังคับบริษัทจำเลย

หากมีการบอกอ้างตามที่บัญญัติเอาไว้ในกฎหมาย สัญญาประกันภัยก็จะตกเป็นโมฆะมาตั้งแต่เริ่มแรก คู่สัญญากลับสู่สถานะเดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 176 ถือเสมือนว่าไม่เคยทำสัญญากันมาก่อน หากมีการได้รับไว้ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตามสัญญาก็ต้องนำส่งคืน

ผลของการบอกอ้างสัญญาประกันภัยอันเป็นโมฆียะ

หลักทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 176 วรรคหนึ่ง “โมฆียกรรมเมื่อบอกอ้างแล้ว ให้ถือว่าเป็นโมฆะมาตั้งแต่เริ่มแรก และให้ผู้เป็นคู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ถ้าเป็นการพ้นวิสัยจะให้กลับคืนเช่นนั้นได้ก็ให้ได้รับค่าเสียหายชดใช้ให้แทน” อย่างไรก็ตาม ผลของการบอกอ้างอาจมีความแตกต่างอยู่บางประการในสัญญาประกันภัย กล่าวคือ ในกรณีสัญญาประกันวินาศภัย ผู้รับประกันจะต้องคืนเบี้ยประกันภัยที่ได้รับไว้ทั้งหมดคืนแก่ผู้เอาประกันภัย ส่วนกรณีสัญญาประกันชีวิตนั้น มาตรา 892 บัญญัติว่า “ในกรณีการบอกอ้างสัญญาตามความในมาตรา 865 ผู้รับประกันภัยต้องคืนค่าไถ่ถอนกรรมธรรม์ประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือทายาทผู้นั้น”

ข้อยกเว้นของหลักสุจริตอย่างยิ่ง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 866 บัญญัติว่า “ถ้าผู้รับประกันภัยได้รู้ข้อความจริงดังกล่าวในมาตรา 865 นั้นก็ดีหรือรู้ว่าข้อแถลงความเป็นความเท็จก็ดี หรือควรจะรู้เช่นนั้นหากใช้ความระมัดระวังดังจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชนก็ดี ท่านให้ฟังว่าสัญญานั้นเป็นอันสมบูรณ์”

มาตราดังกล่าวข้างต้นนี้ถือเป็นข้อยกเว้น หลักสุจริตอย่างยิ่ง โดยมาตรา 866 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้รับประกันภัยใช้ความระมัดระวังในการเข้าทำสัญญาประกันภัย หากผู้รับประกันภัยประมาทเลินเล่อหรือละเลยต่อหน้าที่ที่จะยกเอาความบกพร่องของตนมาปัดยกเว้นความรับผิดชอบไม่ได้ มีคำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจวางหลักข้อยกเว้นของหลักสุจริตอย่างยิ่งเอาไว้ อาทิเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 2447/2516 หากผู้รับประกันภัยจะจะได้รู้เท่าทันถึงฐานะของบุคคลผู้ขอประกันชีวิตโดยใช้ความระมัดระวังสอดส่องเยี่ยงวิญญูชนแล้ว แม้ผู้ขอประกันชีวิตจะปกปิดหรือแถลงเท็จเกี่ยวกับฐานะอันแท้จริง ผู้รับประกันภัยก็หาไม่สิทธิบอกอ้างโมฆียกรรมไม่ เพราะตามมาตรา 866 ถือว่าสมบูรณ์

ทั้งนี้ ข้อที่น่าสงสัยคือ ความรับรู้ของตัวแทนผู้รับประกันชีวิตจะถือว่าผู้รับประกันชีวิตทราบโดยผลของกฎหมายหรือไม่ เรื่องนี้จะต้องนำเอาหลักตัวแทนมาใช้บังคับ กล่าวคือ หากผู้เอาประกันภัยเปิดเผยข้อความจริงตามมาตรา 865 ให้ตัวแทนผู้รับประกันภัยทราบแล้ว ให้ถือว่าผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นตัวการได้รับทราบเสมอเหมือนตัวแทนด้วย และแม้ตัวแทนของผู้รับประกันภัยจะแถลงข้อเท็จจริงที่ตนทราบมาให้ผู้รับประกันภัยทราบโดยคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ก็ถือว่าเป็นความผิดของตัวแทนผู้รับประกันภัยเอง หาใช่เป็นการที่ผู้เอาประกันภัยปกปิดความจริงไม่ สัญญาประกันภัยมีผลสมบูรณ์ตามมาตรา 866

การใช้จำนวนเงินตามสัญญาประกันชีวิต

การประกันชีวิตมิใช่การรับประกันว่าจะไม่มีภัยหรือความเสียหายเกิดขึ้น [7] แต่เป็นการรับประกันว่า หากมีภัยหรือความเสียหายเกิดขึ้น จะมีบุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับประกัน จะชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมเงินกองกลางได้สะสมมาจากผู้ที่มีความเสี่ยงภัยที่คล้ายคลึงกัน หากจะพูดในอีกมุมมองหนึ่งก็จะได้ว่า ผู้เอาประกันภัยโอนความเสี่ยง (Transfer) ไปยังผู้รับประกันภัย ส่วนผู้รับประกันภัยก็กระจายความเสี่ยงหรือเฉลี่ย (Average) ความเสี่ยงไปยังผู้เอาประกันภัย

เมื่อผู้เอาประกันชีวิตได้จ่ายเบี้ยประกันชีวิตแก่ผู้เอาประกันชีวิตมาตลอดระยะเวลาตามที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ผู้เอาประกันภัยย่อมมีสิทธิได้ใช้ประโยชน์จากกรมธรรม์ดังกล่าวตามที่ได้ระบุไว้ โดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 889 ได้บัญญัติถึงเหตุแห่งการใช้จำนวนเงินตามสัญญาประกันชีวิตว่า “ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลคนหนึ่ง”

เมื่อพิจารณามาตราข้างต้นแล้ว สามารถแยกประเภทของการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตได้เป็น 2 แบบ คือ แบบการใช้จำนวนเงินแบบที่อาศัยความทรงชีพ และแบบการใช้จำนวนเงินแบบที่อาศัยความมรณะ ดังนี้

1. การใช้จำนวนเงินแบบที่อาศัยความทรงชีพ (Lived a Life)

การประกันชีวิตที่มีการใช้จำนวนเงินแบบที่อาศัยความทรงชีพถือหลักว่า “ถ้าผู้เอาประกันภัยนั้นมีชีวิตอยู่ถึงตามที่กำหนดไว้ ผู้รับประกันภัยก็จะใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันภัย” กล่าวคือ เป็นสัญญาที่ผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้เงินแก่ผู้เอาประกันภัย หากผู้นั้นยังมีชีวิตถึงกำหนดเวลาตามที่ได้ตกลงกันไว้ โดยผู้เอาประกันภัยตกลงที่จะส่งเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันภัย

2. การใช้จำนวนเงินแบบที่อาศัยความมรณะ (Living Death)

การประกันชีวิตที่มีการใช้จำนวนเงินแบบที่อาศัยความมรณะถือหลักว่า “ถ้าบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้เอาประกันภัยหรือผู้ที่ถูกเอาประกันชีวิตตามที่ในสัญญาระบุไว้ มรณะลง ผู้รับประกันภัยก็จะใช้เงินแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์” กล่าวคือ เป็นสัญญาซึ่งผู้รับประกันภัยตกลงจะใช้เงินให้แก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ หากว่าผู้ที่ถูกเอาประกันชีวิตไว้หรือผู้เอาประกันภัยได้ตายลงภายในระยะเวลาหรือตามที่ได้ตกลงกันเอาไว้

อย่างไรก็ดี การทำสัญญาประกันชีวิตทั้ง 2 แบบที่กล่าวมานั้นไม่เป็นที่นิยมในทางปฏิบัติ ปัจจุบันจึงมีการนำเอาทั้ง 2 แบบมารวมเข้าด้วยกัน กล่าวคือ ไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะทรงชีพอยู่ครบสัญญาหรือจะมรณะก่อนสัญญา ผู้รับประกันภัยก็จะใช้เงินให้ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้ถือว่าช่วยดึงดูดความน่าสนใจและเป็นที่พอใจได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยเรียกรูปแบบการประกันชีวิตนี้ว่า “สัญญาประกันชีวิตแบบสะสมทุนหรือสะสมทรัพย์ (Endowment Life-Insurance)”

ข้อยกเว้นการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต

โดยปกติแล้ว การใช้จำนวนเงินกรณีสัญญาประกันชีวิตนั้นจะต้องอาศัยเหตุมรณะของผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตเป็นเหตุแห่งการใช้จำนวนเงิน ซึ่งจะ เป็นจำนวนเงินเท่าใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับข้อตกลงกันระหว่างคู่สัญญา เหตุมรณะตามมาตรานี้ คือ การตายโดยสงบ ตายโดยความเจ็บป่วย ตายโดยอุบัติเหตุ และยังหมายความรวมถึงไปถึงการที่บุคคลสาบสูญถึงแก่ความตายโดยผลของกฎหมายเมื่อครบกำหนดระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 61 ด้วย

อย่างไรก็ดี กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตเอาไว้ โดยคำนึงถึงความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเป็นหลัก กล่าวคือ หากผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตได้กระทำอัตวินิบาตกรรม (ฆ่าตัวตาย) ด้วยตนเองภายในระยะเวลา 1 ปี¹² หรือ ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา (หากเป็นการฆ่าโดยไม่เจตนาหรือโดยประมาท ไม่ถือว่าเป็นข้อยกเว้นนี้) ผู้รับประโยชน์ไม่จำเป็นต้องใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตแต่อย่างใด

¹² คำพิพากษาฎีกาที่ 936/2536 ผู้เอาประกันชีวิตได้ฆ่าตัวตายด้วยใจสมัครภายใน 1 ปีนับตั้งแต่วันที่ทำสัญญาประกันชีวิต แม้ผู้เอาประกันภัยคนนั้นจะถึงแก่ความตายภายหลังระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันทำสัญญาก็ตาม ผู้รับประกันภัยก็ได้รับยกเว้นความรับผิดชอบไม่ต้องใช้เงินแก่ผู้รับประโยชน์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 895(1)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 895 ได้บัญญัติข้อยกเว้นการใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตว่า “เมื่อใดจะต้องใช้จำนวนเงินในเหตุการณ์ของบุคคลคนหนึ่งคนใดท่านว่าผู้รับประกันภัยจำต้องใช้เงินนั้นในเมื่อมรณภัยอันนั้นเกิดขึ้น เว้นแต่

1. บุคคลผู้นั้นได้กระทำอัศวินบาปด้วยใจสมัครภายในปีหนึ่งนับแต่วันทำสัญญาหรือ
2. บุคคลผู้นั้นถูกผู้รับประกันภัยฆ่าตายโดยเจตนา

ในกรณีนี้ 2 นี้ท่านว่าผู้รับประกันภัยจำต้องใช้เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์¹³ ให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือให้แก่ทายาทของผู้นั้น”

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติผู้รับประกันภัยอาจกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดชอบนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 895 ได้โดยต้องระบุไว้ในสัญญาดังกล่าวด้วย แต่ทั้งนี้ เหตุยกเว้นความรับผิดชอบตามมาตรา 869 เรื่องสัญญาประกันวินาศภัยไม่ถือเป็นข้อยกเว้นในสัญญาประกันชีวิต โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 667-668/2516

ทั้งนี้ ประเด็นปัญหาการไม่ใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตที่สามารถโยงไปเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) นั้น สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภคได้เปิดเผยจำนวนผู้ร้องเรียนมายัง สคบ.เกี่ยวกับประเด็นการประกันภัย การประกันชีวิตในกรณีผู้สูงอายุ โดยถูกจัดอยู่ในหมวดหมู่ของการร้องเรียนเรื่องการบริการ ซึ่งมีสถิติในช่วงตุลาคม 2557 ถึงสิงหาคม 2558 รวมทั้งสิ้น 158 ราย [8] โดยมีประเด็นเกี่ยวกับการไม่ได้รับค่าสินไหมทดแทน ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือกรณีผิดสัญญาประกันชีวิต โดย สคบ.ได้รวบรวมข้อร้องเรียนแล้วส่งต่อให้คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) เป็นผู้รับผิดชอบ ปรากฏว่าเมื่อพิจารณาเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือกรมธรรม์แล้วพบว่าผู้เอาประกันชีวิตส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในกรมธรรม์ แต่กลับหลงเชื่อการโฆษณาที่พบเจอผ่านสื่อต่าง ๆ อันส่งผลให้สัญญาประกันภัยที่ทำขึ้นนั้น ผู้เอาประกันภัยตกอยู่ในฝ่ายที่เสียเปรียบ

เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ผู้รับผิดชอบหลัก คือ คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) จึงได้เป็นเจ้าภาพในการเรียกประชุมโดยเชิญผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร คปภ. สมาคมประกันชีวิต สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อประชุมร่วมกันและหาแนวทางแก้ไขแบบบูรณาการร่วมกัน เช่น เร่งทำความเข้าใจเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนในวงกว้างโดยออกหนังสือคู่มือ แก้ไขแบบ ข้อความ เอกสารประกอบกรมธรรม์ให้ชัดเจนและแสดงข้อแตกต่างระหว่างกรมธรรม์ทั่วไปและกรมธรรม์สูงวัย เป็นต้น ทั้งนี้ คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ได้ออกประกาศคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

¹³ ค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ประกันภัยเป็นจำนวนเงินซึ่งผู้รับประกันภัยกำหนดเอาไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย

โดยกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยผ่านทางสื่อโฆษณาตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิต โดยกำหนดให้บริษัท¹⁴ และนายหน้า¹⁵ จะต้องปฏิบัติตามแนวทางดังต่อไปนี้ในการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยผ่านทางสื่อโฆษณา เช่น

1. ข้อความที่โฆษณาต้องไม่เป็นเท็จหรือเกินความจริง หากมีภาพต้องคมชัด อ่านได้ชัดเจน
2. ข้อความที่โฆษณาต้องมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่กำกวม
3. ข้อความที่โฆษณาต้องไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับกรมธรรม์ประกันภัยหรือการจ่ายเงินตามสัญญาประกันภัย
4. ในการโฆษณาที่ระบุว่าไม่ต้องตรวจสุขภาพ จะต้องมีการระบุให้ชัดเจนด้วยว่าต้องแถลงเกี่ยวกับสุขภาพในใบคำขอเอาประกันภัยด้วยหรือไม่ หากมีการแถลงเกี่ยวกับสุขภาพ ต้องระบุเพิ่มเติมด้วยว่าการแถลงสุขภาพเป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณารับประกันภัยหรือพิจารณาการจ่ายเงินตามสัญญาประกันภัย
5. ให้มีการระบุค่าเตือนโดยใช้ข้อความว่า “ผู้ซื้อควรทำความเข้าใจในรายละเอียดความคุ้มครองและเงื่อนไขก่อนตัดสินใจทำประกันภัยทุกครั้ง” หรือข้อความอื่นใดที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน

สรุป

การทำสัญญาประกันชีวิตนั้นถือเป็นการโอนภาระความเสี่ยงจากผู้เอาประกันภัยไปยังผู้รับประกันภัยเมื่อเกิดกรณีใดขึ้นตามสัญญา นอกจากนั้นยังเป็นการสะสมทุนทรัพย์ต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้สอยในวันข้างหน้าอีกด้วย ซึ่งถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีความนิยมอย่างยิ่ง แต่ในบางกรณีก็เกิดปัญหาขึ้นมาเมื่อผู้รับประกันภัยไม่จ่ายเงินตามสัญญาที่ได้กำหนดเอาไว้ ก็เกิดผลเสียตามมาอย่างน่าเสียดาย บทความนี้จึงเป็นการอธิบายเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เอาประกันภัยในการที่จะได้ทราบถึงสิทธิ หน้าที่ของตนเองตามหลักกฎหมาย

¹⁴ บริษัท หมายความว่า บริษัทที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามกฎหมายว่าด้วยการประกันชีวิตและให้หมายความรวมถึงสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในราชอาณาจักร

¹⁵ นายหน้าประกันชีวิต หมายความว่า ผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัท โดยกระทำการเพื่อบาเหน็จเนื่องจากการนั้น

เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 เป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่ก่อให้เกิดสิทธิบางประการแก่ผู้รับประกันภัย เช่น สิทธิในการบอกล้างสัญญาประกันภัย หากผู้รับประกันภัยกำหนดเหตุเอาไว้เพื่อเป็นการยกเว้นการใช้สิทธิดังกล่าวตามกฎหมายก็ย่อมที่จะทำได้ และจะนำเอาเหตุยกเว้นสิทธิดังกล่าวมาอ้างเพื่อประโยชน์ของตนในภายหลังหาได้ไม่

ในส่วนของผู้เอาประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีความรอบคอบ ไม่หลงเชื่อคำโฆษณาหรือคำจูงใจใด ๆ ที่ชวนเชื่อจนเกินไป ควรพิจารณารายละเอียดข้อปฏิบัติตามกฎหมายในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ ข้อยกเว้นตามกฎหมาย และพิจารณาความคุ้มครองต่าง ๆ ก่อนตกลงเข้าทำสัญญาประกันภัยเพื่อที่จะส่งผลให้ผู้เอาประกันภัยได้รับผลประโยชน์คุ้มค่าตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง

หากมองในมุมของตัวบทกฎหมาย จะเห็นได้ว่า กฎหมายไม่ได้มีช่องว่าง (Loop Hole) กฎหมายได้บัญญัติสิทธิ-หน้าที่และข้อยกเว้นเอาไว้ชัดเจนและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว แต่ข้อบกพร่องคงเป็นประเด็นในเรื่องของกลยุทธ์การขาย การโฆษณา ชักชวนให้มาทำสัญญาประกันชีวิตด้วยความคลุมเครือ จูงใจให้บุคคลเข้ามาทำสัญญา โดยจ่ายเบี้ยประกันเพียงเล็กน้อยโดยอาศัยความโลภของมนุษย์หรือจุดประาะบางในช่วงวัยอายุของบุคคล เช่น วัยสูงอายุ เป็นต้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการที่จะต้องร่วมมือแก้ไขกันไป ซึ่งทางคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ก็ได้ออกหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการเสนอขายกรมธรรม์ประกันภัยผ่านทางสื่อโฆษณาตามกฎหมายออกมาบังคับใช้แล้ว ซึ่งก็คงต้องรอดูกันต่อไปว่าจะช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะที่เกิดขึ้นมานี้หรือไม่เพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- [1] ฝ่ายวิเคราะห์ธุรกิจและสถิติ สำนักงาน คปภ. (2556). **สถิติธุรกิจประกันชีวิต**. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและประกอบธุรกิจประกันภัย. สืบค้นเมื่อ 11 มกราคม 2559, จาก <http://www.oic.or.th/th/industry/statistic/data/32/2>.
- [2] สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2558). **รายงานผลเบื้องต้นสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2558, จาก https://www.m-society.go.th/article_attach/14494/18145.pdf.

- [3] ระวังประกันผู้สูงอายุ สมัยคร่ง่าย อาจตายฟรี. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9580000096586>.
- [4] ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2556). **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- [5] สิทธิโชค ศรีเจริญ. (2528). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย**. กรุงเทพฯ: ประชุมทองการพิมพ์ .
- [6] กรอบแนวทางปฏิบัติการกำหนดค่านิยามโรคร้ายแรง. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2558, จาก <http://www.oic.or.th/downloads/knowledge/>.
- [7] จำรัส เหมะจารุ. (2558). **กฎหมายลักษณะประกันภัย**. กรุงเทพฯ: บริษัท ชวนพิมพ์ 50 จำกัด.
- [8] ประกันอย่าโฆษณาเกินจริง สคบ. เตือนมีโทษจำคุก-ปรับ. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2558, จาก <http://www.dailynews.co.th/economic/344007>.